

Valtion ulkomainen kääntäjäpalkinto

Valtion ulkomainen kääntäjäpalkinto myönnettiin tänä vuonna **Hiroko Suenobulle** Japanista ja **David Hackstonille** Isosta-Britanniasta. Kääntäjäpalkinnon myöntää vuosittain opetusministeriö FILI - Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskuksen esityksen perusteella. FILI täyttää tänä vuonna 30 vuotta, ja juhluvuoden kunniaksi kansainvälisestikin merkittävä, 10 000 euron suuruinen kääntäjäpalkinto haluttiin myöntää nuorille lahjakkaille kääntäjille. Nuoresta iästään huolimatta sekä Suenobu että Hackston ovat ehtineet kääntää vaikuttavan määrän suomalaista laatukirjallisuutta.

Tokiassa asuva Hiroko Suenobu on tehnyt uraa uurtavaa työtä Suomen kirjallisuuden esittelijänä Japanissa. Vuonna 1975 syntynyt kääntäjä on opiskellut suomen kieltä Tokain yliopistossa Japanissa ja valmistunut filosofian maisteriksi Tampereen yliopistosta pääaineenaan Suomen kirjallisuus. Hänen uransa alkoi rakkaudesta suomen kielen musikaalisuuteen.

"Sananne eivät ole yksin, vaan jokainen sana on osa kokonaisuutta, yhteydessä ja suhteessa muihin. Sitä ihailen ja siitä liikutun. Minun mielestäni kieli halaa ajatusta. Olen huomannut kääntäväni sellaisia teoksia, joiden kautta saan kuulla itsessäni värinää, rytmiä ja dynamiikkaa."

Suenobu on kääntänyt muun muassa **Leena Krohnin** teokset *Umbra*, *Tainaron*, *Mitä puut tekevät elokuussa* ja *Pereat mundus*. Krohnin tuotannon esittely jatkuu ensi vuonna, kun Shinhyoron-kustantamo julkaisee käännöksen kirjasta *Mehiläispaviljonki*. Hiroko Suenobu on kääntänyt myös **Kari Hotakaisen** romaanin *Juoksuhaudantie* ja runsaasti lasten- ja nuortenkirjallisuutta. Tänä keväänä valmistui käännös **Hannele Huovin** romaanista *Höyhenketju*. **Sinikka** ja **Tiina Nopolan** *Heinähattu* ja *Vilttitossu* tunnetaan jo Japanissa kolmen käännöksen ansiosta, ja lisää japaninoksia sarjasta on tulossa. Komineshoten-kustantamo on puolestaan ostanut seitsemän **Risto Rappäjän** -kirjan käännösoikeudet, ja ensimmäiset japaninkieliset käännökset ilmestyvät ensi vuonna.

Innostunut kääntäjä on niin ikään rakentanut oman Suomen kirjallisuuden kotisivuston, Kirjojen puutarhan, yhdessä kirjallisuudentutkija **Jun Igarashin** kanssa. Kirjojen puutarhassa on tällä hetkellä noin 100 suomalaisen kirjan esittelyt sekä näytekäännöksiä (<http://kirjojenpuutarha.pupu.jp>).

Helsingissä asuva **David Hackston** on avannut monia ovia haastaville Ison-Britannian kirjamerkinnoille; Britanniassa alle kaksi prosenttia julkaistusta kaunokirjallisuudesta on käännöksiä. Vuonna 1977 syntynyt brittikääntäjä valmistui pohjoismaisten kielten kandidaatiksi University College of London -yliopistosta ja jatkaa opintojaan Helsingin yliopiston suomen kielen laitoksella. Hän aloitti uransa draaman parissa ja onkin ehtinyt kääntää muun muassa **Juha Jokelan**, **Ari-Pekka Lahden**, **Reko Lundánin** ja **Laura Ruohosen** näytelmiä. Suomalaisen proosan saralta Hackston on kääntänyt esimerkiksi **Matti Yrjänän** *Joensuun* romaanin *Harjunnäätä ja pahan pappi* sekä tekstejä **Johanna Sinisalón** toimittamaan *Suomalaisen fantasiakirjallisuuden antologiaan The Dedalus Book of Finnish Fantasy*. Tuorein, kesällä valmistunut käännös on **Maria Peuran** romaani *Valon reunalla*, *At the Edge of Light*, ja tulossa on rikoskirjallisuuden käännöksiä.

David Hackston on kääntänyt myös runsaasti tietokirjallisuutta sekä artikkeleita ja näytekäännöksiä *Books from Finland* -lehdelle. Hän toteaa pysyvänsä tiiviissä kääntämistahdissaan laadukkaiden tekstien ansiosta. "Lähtötekstit ovat olleet hyviä ja kaikki hyvin erilaisia. Kääntäessään tutustuu kaiken aikaa syvemmin myös omaan äidinkielenensä, mikä on minulle todella tärkeää."

Lähde: Lehdistötiedote/FILI

David Hackstonin puhe palkintojen jakotilaisuudessa 24.8.2007

Mitä minusta tuli isona?

Minä olisin voinut olla poikabändissä. Olisin voinut olla pankkiiri tai lakimies. Olisin voinut olla lääkäri, aivokirurgi, pelastaa henkiä. Olisin voinut ryhtyä poliisiksi tai poliitikoksi, ja olla mukana luomassa tulevaisuutta. Minä olisin voinut olla vaikka huippu-urheilija... noh, rajansa kaikella.

Kaikkea tätä olisin voinut tehdä, jos olisin valinnut toisin.

Minulta on usein kysytty, onko suomalaisen kirjallisuuden kääntäminen jonkinlainen 'kutsumus'. Sitä se ei ole, vaikka idea on kyllä romanttinen. Elämä on sarja valintoja. Jokainen päätös asettaa meidät heti seuraavan

valinnan eteen. Jos joku olisi väittänyt yksyllä 1995, kun aloin lukea saksaa ja ruotsia yliopistolla, että kymmenen vuoden päästä käännän suomalaista kirjallisuutta, olisin luullut sitä pilaksi. Tosiasia on, että jos eräs opiskelukaverini ei olisi saanut au pair-paikkaansa, niin Erasmus-paikka Åbo Akademiin ei olisi vapautunut, ja minä olisin mitä todennäköisimmin viettänyt vuoden Turun sijasta Ruotsissa. Olisiko silloin ryhtynyt opiskelemaan suomea? Siihen en osaa vastata. Näin ohuen hiuskarvan varassa kaikki, tänään, riippuu. Onhan se ihan älytöntä.

Saan olla kiitollinen siitä, että lukion aikana, kun kummeisesti mietin mitä haluan opiskella ja mitä haluan elämälläni tehdä, Britanniassa ei ollut vielä lukukausimaksuja: opiskelu ja sivistys olivat kaikkien oikeus, ansiotuloista riippumatta. Pikkusiskoni lähtee ensi kuussa Liverpoolin yliopistoon opiskelemaan. Kolmen vuoden päästä hänellä tulee olemaan lainaa noin 35 000 euron verran. Jos minä olisin joutunut maksamaan – tai siis edes löytämään – monta tuhatta puntta vuodessa, olisiko silloin ryhtynyt opiskelemaan pohjoismaisia kieliä? Siihen en osaa vastata, mutta houkutus opiskella jotain niin sanotusti 'hyödyllistä' olisi ollut sitäkin suurempi. Elämä on.

Suomessa on mielestäni tultu kriittiseen tilanteeseen: mahdollisilla lukukausimaksuilla olisi tuhoava vaikutus nimenomaan humanistisiin ja yhteiskunnallisesti katsottuna 'hyödyttömiin' oppiaineisiin. Onneksi minulla oli mahdollisuus opiskella aineita, joista olin aidosti kiinnostunut, koska esoteeriseen opiskeluun ei ilmeisesti opiskelupaikan ansiosta liittynyt ylivoimaisia taloudellisia riskejä.

Saan olla kiitollinen siitäkin, että joku on sanonut oikeita sanoja oikealla hetkellä. Kiitos kuuluu suomen kielen opettajalleni **Hannele Branchille**. Hän kylvi alitajuntaani alkupeuraisen jyvän, kun hän joskus vuonna 1998 sanoi ohimennen, että "sinusta tulisi hyvä kääntäjä". Kiitos kaikille, jotka ovat vuosien varrella opettaneet minua. Vieraan kielen tuntemus on tärkeää, mutta vielä tärkeämpää on oman äidinkielen tuntemus. Varsinkin tänä päivänä, kun kaikki tuntuvat enemmän tai vähemmän ymmärtävän englantia, ja joka toinen kieli on omaksunut englannin piirteitä, on hyvä lukea esim. **Ian McEwanin** romaaneja ja muistaa kuinka rikkaalta ja täyte- läiseltä aito englantilainen voi myös kuulostaa.

Kiitos kuuluu kääntäjä **Tom Geddesille**, jota nöyränä voin tänään kutsua kollegakseni. Keväällä 2001 juuri hän kehotti minua ottamaan yhteyttä **Iris Schwankiin**: "Luulenpa, että hän olisi kovasti kiinnostunut sinusta". Kiitos kuuluu Irikselle ja FILI:lle, joka monipuolisella toiminnallaan on auttanut lukuisia kääntäjiä uskomaan omiin kykyihinsä ja avaamaan ovia kirjallisuusmaailmaan. Kiitos kuuluu **Marille** ja **Sampsalle**, jotka kannustivat minua suomen kielen opiskelussani Turun eri kuppiloissa ja jotka olivat paikalla, kun äänitelin ensimmäisen suomenkielisen sanani: 'pörröisyys'. Kiitos **Emilylle** ja **Oliverille**, jotka ovat auttaneet ja kannustaneet vaikeinkin hetkinä.

Elämä ei ole aina helppoa. Musiikki, kirjallisuus, teatteri, kaikki taiteen muodot tarjoavat pientä, lyhyttä irtiottoa harmaimmastakin arjesta. Taide on korvaamatonta ja tärkeää, vaikka sen arvoa ei pysty rahayksiköissä mittaamaan. Taide ei ole hyödytöntä, sillä se rikastuttaa meitä jokaista ja tekee elämämme edes vähän siedettävämmäksi.

Kiitos.

David Hackston

Hiroko Suenobu ja David Hackston
– Kuvat: Irmeli Jung

Japaniin ja Isoon-Britanniaan

Hiroko Suenobun puhe
palkintojen jakotilaisuudessa 24.8.2007

Pidän kirjasta.

Kun luen kirjaa, en tunne olevani yksin.

Tunnen olevani yhteydessä moniin vieraisiin ja osa monesta.

Yli ajan, yli paikan

näen nonlineaarista ihmettä, ja

koen itseni kehittyvän sitä liikkuvaa seuraten.

Sitä ihmettä olen saanut teidän kirjallisuudestanne.

Siihen minun sydämeni on tahdistanut.

Kuinka rikasta kirjallisuutenne onkaan, ja
kuinka syvää se tavoittaa.

Pieni maa, mutta halua arvaamattoman suurta ja
kertoo huojumattoman vakaata.

Luen kiitollisuudellani sanataiteenne, ajatusten struktuureja.
Puren ja solmin uudelleen ne nuoteiksi, että ne alkaisivat soida.

Liikutuin eräästä tapahtumasta.

Eräs nuori kävi tapaamassa varta vasten kertomassa,
että hän on lukenut kaikki japaninnetut **Leena Krohnin** teokset,
Tainaronista Pereat mundukseen,
ja kuinka ne suuren vaikutuksen häneen ovat tehneet.

Hän näki Leenan teoksissa jaetut todet ja tulevaisuudet,
joita kutovat kaikki olevaiset, kuuli basso continon,
joka luo harmoniaa moniäännten rikkaalle maailmalle,
ja tunsu rakkautta, joka yhdistää ihmisiä, eläimiä ja luontoa.
Saman näen, kuulen ja tunnen.

Hänen vilpitön palautteensa tuotti minulle näkemisen ilon.
Vaikka sanani olisivat mitättömän pieniä, joita solmin papereihin,
ne eivät kadonneet mitättömiin eivätkä jäljettömiin.
Ne ovat saaneet väreitäh pintaan joillekuille
tietämättäni ja näkemättäni.

Minulle kääntäminen on vihreätä.

Se on uutta avautuvaa, kasvavaa ja kehittyvää.

Tunnen ilon värjövän,

siivenalkuni kasvavan,

näen sen perimmäisen sykkivän,

kuulen siitä kohoavan, ja

palavan, kun kuljen,

vaikka minkä eteen joutuisin.

FILI:n Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskuksen rakkaat ihmiset,
te kauniit ja kalliit.

Kiitän teitä, että näitte läpi minun.

Minulla ei ollut mitään kokemuksia eikä titteliiä,

eikä vieläkään sellaista tunnu minulla olevan.

Minulla oli vain vastustamaton intohimo kääntämiseen.

Sitä pientä te arvostitte ja kannustitte.

Kiitos, minun sydämeni FILI.

Kiitän Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arvokkaita ihmisiä,
ja rakkaita kirjailijoita, joihin saan aina olla yhteydessä.

Kiitän teitä kaikkia Suomen kirjallisuudestanne,

sen rikkaasta maailmastanne.

Te olette aina tukeneet ja kantaneet minut eteenpäin,
tuottaneet sammumatonta iloa elämäni.

Ja kiitän työkollegaani Suomen kirjallisuuden tutkija **Jun Igarashia**,
ja rakkaimmin ainoita vanhempiani pyyteettömästä avunannostaan.

Hiroko Suenobu

Leena Krohnin puhe

Hiroko Suenobulle

Syksyllä 2001 sain hämmästykseni kuulla, että muuan **Hiroko Suenobu** Yokohamasta oli japanintanut jo useita tekstejäni. Tuo tuntematon oli ahkeroinut palkkiotta ja pyyteettömästi, tietämättä lainkaan, saisiko milloinkaan käännoiksiään julki.

Sähköpostiviestien kautta tutustuin pian paremmin tähän henkilöön. Hirokon kirjeistä olikin koitua minulle paljon iloa seuraavina vuosina. Niiden tuore ilmaisu, suomen kielen ällistytävä hallinta ja omaperäiset sananvalinnat puhumattakaan viesteistä henkivästä elämänfilosofiasta ovat saaneet minut riemastumaan kerran toisensa perään. Ymmärsin pian, etten ole kirjeenvaihdossa ainoastaan nuoren japanintajan vaan myös runoilijan ja luonnonfilosofin kanssa.

Kun sitten tapasin Hirokon, käsitin myös, kuinka tarkkakorvaisesti ja uupumatta hän opiskeli suomen kieltä, näin, miten hän hetikohta vieraan ilmauksen kuultuaan kiirehti tekemään uuden merkinnän pieneen muistikirjaansa. Hänen käännoistyönsä perustana on harras ja sinnikäs perehtyminen tähän meidän kulttuuriimme, kielemme ja maisemaamme, jotka ovat niin perin erilaisia kuin hänen omansa. Hirokon tiedot toisesta maasta yllättävät yhä uudestaan:

En voisi ajatellaakaan lumetonta Helsinkiä enkä jäätöntä merta, jonka ovat talvisin murtaneet uhmakkaasti Sampo, Urho, Otso tai Tarmo.

Sain kuulla, että Hiroko oli jo japanintanut muutakin suomenkielistä kirjallisuutta kuten **Hannele Huovia**, **Sinikka** ja **Tiina Nopola** ja **Kari Hotakaista**. Ymmärsin, että kääntäminen suomesta japaniksi on Hirokolle kutsumus ja intohimo. Hän kirjoitti:

Voin sanoa, että intoni Suomen kirjallisuuden esittämiseen on ehtymätön, ei koskaan loppu. Ajatukseni lentää aina Lumimaahan.

Hiroko Suenobu on keskittyneesti miettinyt omaa työtään ja sen perusteita:

*Käännän minä jotakin etenevää tavoittaen ja totuutta ja kauneutta uskoen.
En tiedä, mihin minä olen menossa, mutta luulisin tietävän, kuinka kuljen ja mitä uskon.
Aina saan kiittää, että olen mukana ajatusten kohtaamishetkessä.*

Toisessa viestissään hän kuvaili kääntämistä näillä sanoilla:

*Vaikka on ollut vaikeita, ja vaikeisiin joutuisin, hengitän syvään ja kysyn itseltäni uudelleen, miksi minä käännän.
Minulle kääntäminen on vihreätä.
Se on uutta avautuvaa, kasvavaa ja kehittyvää.
En voi olla tuntematta iloa, sen perimmäistä, että se näyttää sykkeessä kukkivan ja ytimessään syntyvän.*

Minä puolestani en voi olla tuntematta iloa, kun kohtaan Hirokon jokaisesta kirjeestä henkivän äärettömän kunnioituksen elämän eri ilmenemismuotoja kohtaan. Niin tästäkin viestistä:

*Huomasin, että tänä kesänä laulukaskaita on enemmän.
Näen maassa pieniä koloja, kohtaan amberinruskeita luotuja koteloita. Heidän äänensä on yhä kiihtyvää ja kuuluvaa, kuorossa mitä suurinta.
Kaikki laulavat maailmankaikkeutensa.*

Vaikka siteerais mielelläni yhä lisää Hirokon rakastettavia viestejä, lopetan omin sanoin tässä ajatusten kohtaamishetkessä: Hiroko Suenobu on palkintonsa monin kerroin ansainnut ja itse hän on palkinto tämän maan kirjallisuudelle – ja maailmankirjallisuudelle.

FILI – Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskus

FILI on kirjallisuuden asiantuntija- ja vientiorganisaatio, joka tukee kääntämistä, painattamista ja julkaisemista sekä edistää kotimaisen kirjallisuuden tunnetusta maailmalla.

FILI järjestää vuosittain täydennyskoulutusta ja tapahtumia Suomen kirjallisuuden ulkomaisille kääntäjille. Tarjolla on myös käännöstukea, matka-apurahoja ja avaimia aloittelijoille.

Lähde: www.finlit.fi/fili